

Marie Benáková

Exilové periodikum
Nový život
(1949–2001)

**nový
život**

869

1969

**Exilové periodikum
Nový život
(1949-2001)**

Marie Benáková

Recenzovali:

Mgr. Vít Němec, Ph.D.

doc. PhDr. et PaedDr. Marek Šmíd, Ph.D.

Nový život (1949-2001): bibliografický soupis je umístěn
na webu nakladatelství

http://dorus.is.cuni.cz:8889/ink2_stat_tst/index.jsp?include=podrobnosti&i-d=19695&zalozka=6

Vydání této publikace podpořil projekt Porticus Vienna GMBH n. 430.20060752:
„Graduierntenkolleg: Katholische Kirche im Kommunismus“.

Vydala Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum

Redakce Alena Jirsová

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2018

© Marie Benáková, 2018

ISBN 978-80-246-3872-0

ISBN 978-80-246-3928-4 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum 2018

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Poděkování	7
Úvod	8
1. Obsah periodika <i>Nový život</i>	13
1.1 Hlavní část	15
1.1.1 Cykly	15
1.1.2 Témata	16
1.1.2.1 Exil	16
1.1.2.2 Cyrilometodějská liga	16
1.1.2.3 Katolická akce: apoštolát / <i>Život z víry</i> a ve víře	17
1.1.2.4 Politická a náboženská situace ve vlasti	18
1.1.2.5 Papež	18
1.1.2.6 II. vatikánský koncil	19
1.1.2.7 Ostatní témata	19
1.1.3 Tematicky zaměřená čísla a ročníky	19
1.2 Rubriky a seriály	21
1.2.1 Rubriky	22
1.2.1.1 Čtyři základní rubriky	22
a. Rozhledy	22
b. Stalo se...	25
c. Poznámky	27
d. Dopisy • Dotazy • Odpovědi	28
e. Souhrnná poznámka k výše uvedeným rubrikám	29
1.2.1.2 Rubriky, které postupně vymizely	30
a. O lepší svět	30
b. <i>Život z víry</i>	31
c. Prameny života	32
1.2.2 Seriály	32

1.2.2.1 Hlavní seriály	33
1.2.2.2 Ostatní seriály	34
1.3 Krásná literatura	34
1.3.1 Beletrie	35
1.3.2 Poezie	35
1.4 Dětská příloha Radar	36
2. Fyzický popis periodika <i>Nový život</i>	37
2.1 Londýn: cyklostylované	37
2.2 Londýn: tiskem	38
2.3 Řím: tiskem	39
2.3.1 První etapa: 01/1954 – 12/1955	40
2.3.2 Druhá etapa: 01/1956 – 11–12/2001	41
3. Tvůrci <i>Nového života</i>	46
3.1 Institucionální zázemí <i>Nového života</i>	47
3.2 Hlavní redaktoři <i>Nového života</i>	53
3.2.1 Jan Lang SJ	53
3.2.2 Václav Feřt SJ	55
3.2.3 Petr Ovečka SJ	56
3.3 Hlavní administrativní pracovníci <i>Nového života</i>	57
3.4 Vybraní autoři textů <i>Nového života</i>	59
4. Poznámky k bibliografickému soupisu	71
Závěr	73
Seznam použitých zkratk	75
Seznam literatury	76
Přílohy	82
Příloha 1. Texty k výročí založení <i>Nového života</i>	83
Příloha 2. Úvodník prvního tištěného čísla <i>Nového života</i>	95
Příloha 3. Úvod k Ústavě Cyrilometodějské ligy – přepis	97
Příloha 4. Soupis textů z listů <i>Vinculum</i> týkajících se <i>Nového života</i>	105
Příloha 5. Identifikace a lokace <i>Nového života</i> a návrh změn údajů v SKCP	107
Současný stav identifikace a lokace	107
Návrh změn údajů v bibliografickém záznamu SKCP	109
Příloha 6. Přehled všech čísel <i>Nového života</i> – počet stran, termín vydání	111
Jmenný rejstřík	129

Nový život (1949–2001): bibliografický soupis

(Tato příloha je volně k dispozici ke čtení i ke stažení na webových stránkách Nakladatelství Karolinum jako nedílná součást této publikace.)

Poděkování

České provincii Tovaryšstva Ježíšova za zpřístupnění zejména archiválií Jana Langa a Petra Ovečky, řediteli projektu skriptum.cz Miroslavu Svobodovi, akademickému malíři doc. Otakaru Karlasovi, profesorovi PhLic. Vojtěchovi Novotnému, Th.D., dále Davidu Vopřadovi, Dr. a ThLic. Ing. Marii Zimmermannové, Th.D. za dílčí konzultace, všem členům své rodiny, přátelům a známým, kteří mě trpělivě podporovali během celých dvou let práce, zejména svému manželovi Josefu Benákovvi, dále PhDr. ThLic. Michalu Sklenářovi, Ph.D. et Ph.D. a Ing. Jiřímu Heřmanovi.

Zvláštní dík patří mým sousedům, pracovníkům Centra Dona Bosca (www.dozivota.cz), kteří doprovázejí mladé lidi odcházející z ústavní péče, za veškerou pomoc.

Úvod

Cílem naší publikace je přispět k bádání v oblasti českého exilu v období komunistického režimu v Československu v letech 1948–1989. A to představením periodika *Nový život*, které vycházelo v Londýně a později v Římě nepřetržitě v letech 1949–2001 a tudíž pokrývá, vyjma prvního roku a půl, celé výše zmíněné období a prvních dvanáct let vývoje po listopadových událostech roku 1989. Pro svůj katolický kontext (členové vydavatelských institucí, redaktoři, většina autorů a zamýšlení čtenáři byli křesťané katolického vyznání) je cenným pramenem zvláště pro poznání českého *katolického*¹ exilu. Avšak díky své rubrice *Stalo se...*, jež pravidelně přináší zprávy ze světa i z vlasti, a prostoru, který věnuje kultuře, zvláště literatuře, může být rovněž zdrojem poznatků o českém exilu všeobecně i o situaci v Československu.

Z pohledu dostupnosti základního pramene není název – *Nový život* – nejšťastnější. Souborný katalog České republiky v části Seriály obsahuje 65 záznamů s tímto heslem. Podrobný postup zjišťování, které z nich náleží námi zkoumanému, a v kterých knihovnách lze tedy *Nový život* fyzicky nalézt, je popsán v Příloze 5, včetně našeho návrhu úpravy bibliografického záznamu v SKCP.

¹ Tímto označením nechceme opomenout ekumenické aktivity a vztahy v exilu, jež se z této „společné“ situace rodily. Podpora snah o sjednocení všech odloučených křesťanů, zvláště pravoslavných Slovanů, byla jedním ze tří cílů *Cyrilometodějské ligy*, jež *Nový život* vydávala. Viz Úvod k Ústavě Cyrilometodějské ligy. *Nový život* 1950, roč. 2, č. 5, s. 6–10; Konkrétním příkladem může být Alexander Heidler žijící v Německu, jež stál u zrodu koncilového projevu kardinála Berana *O svobodě svědomí*; *Nový život* rovněž publikoval texty například evangelického teologa Jana Milíče Lochmana, který se ekumenickou otázkou zabýval. Podrobněji viz Svatoň, Robert. *Duchovní cesty českého ekumenismu: minulost, přítomnost a perspektivy*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2015, kapitola 3.3.4. Impulsy české exilové ekumeny, s. 225–228.

Díky projektu občanského sdružení Exodus v Plzni a Třemošné² jsou všechna čísla dostupná elektronicky na webové stránce <http://scriptum.cz/cs/periodika/novy-zivot>. Zde lze prohlížet a stáhnout všechna čísla, od 01/1949 do 11–12/2001. Vzhledem k celku chybí jen velmi nepatrné množství stran.³ Všechna čísla jsou naskenovaná do formátu pdf, od čísla od ledna 1949 do konce roku 2001 jsou dostupná také ve formátu djvu. Některá čísla vykazují snahu o převedení do textu systémem OCR, výsledek však není příliš kvalitní (nečitelná diakritika, ztráta informací o grafické úpravě apod.).⁴ Námi sestavený bibliografický soupis vychází právě z této elektronické verze. Nenaskenované strany byly dohledány ve sbírkách knihovny Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy.

Nový život vznikl jako věstník londýnské *Cyrlometodějské ligy akademické*,⁵ jež byla založena (1) v intencích katolické akce (hnutí apoštolátu laiků) jako (2) spolek s cílem sjednotit všechny katolíky, kteří odešli z vlasti do exilu.⁶ Z těchto dvou skutečností vychází poslání *Nového života*, které je také zejména dvojí: (1) přispívat k obnově a prohlubování duchovního života⁷ jednotlivců i skupin a (2) sjednocovat katolicky věřící exulanty – překonávat rozdíly materiální, společenské i názorově politické a stát se nástrojem vzájemné komunikace napříč kontinenty a státy.⁸ Zamýšleným adresátem *Nového života* byl tedy každý (věřící) československý exulant (*Nový život* vycházel v nákladu v rozsahu 900–2000 výtisků v závislosti na finančních možnostech, počítalo se s tím, že si jednotlivci čísla mezi sebou předají). Jednotlivé texty pocházejí z pera téměř tisíce autorů, od všeobecně známých osobností českého katolického exilu, kněží, teolo-

² Občanské sdružení věnující se práci s lidmi se zdravotním handicapem. Domovská stránka [2015-05-16]. <www.exodus.cz/index.html>. Jeho ředitelem je Miroslav Svoboda, jehož péčí vznikla roku 2012 v Plzni Knihovna kardinála Berana [2015-05-16]. <www.bibber.cz>.

³ 01/1949, s. 11nn chybí; 06/1950, s. 34 chybí; 07/1950, s. 19 je z jiného čísla; 11/1950, s. 8 chybí; 12/1950, s. 1–4 jsou z jiného čísla; 04/1951, s. 5 a 6 jsou z jiného čísla; 05/1951, s. 3 je z jiného čísla; 06/1951, s. 13 a 14 jsou z jiného čísla; 07/1951, s. 8 chybí; 08–09/1951, s. 14 chybí; 01/1964, s. 11–16 chybí; 09–10/1971, s. 178 chybí; 11/1972, s. 223 chybí; 09–10/1981, s. 168 chybí; 07–08/1995, s. 139 chybí.

⁴ Např. celý 5. ročník (1953) či číslo 07–08/1967.

⁵ Bližší představení a upřesnění viz zde kapitola 3.1. Institucionální zázemí *Nového života*.

⁶ Srov. P.S. Katolická Akce Cyrlometodějské ligy akademické v Londýně. *Nový život* 1949, č. 3, s. 9–10, zejména 10 nahoře. A Důležité upozornění katolíkům z ČSR, *tamtéž*, s. 10–12.

⁷ Srov. např. Zprávy o životě a činnosti jednotlivých zemských skupin CMLA. *Nový život* 1949, roč. 1, č. 2, s. 13–14.

⁸ Srov. Pavel. Všem našim přátelům. *Nový život* 1951, roč. 3, č. 1–2, s. 1–2.

gů, spisovatelů a dalších, až po jednotlivé dopisovatele z různých zemí. Vydávání *Nového života* převzala v roce 1954 *Křesťanská akademie v Římě*, založená jako studijní a ediční ústav *Cyrlometodějské ligy*. Periodikum vycházelo průměrně desetkrát do roka v rozsahu zhruba dvaceti čtyř tiskových stran, což činí více než 12 000 tiskových stran a kolem 15 000 položek (texty, úryvky, fotografie) za 53 let jeho existence.

Jedná se tedy o značně rozsáhlý pramen, který zatím nebyl uceleným způsobem zpracován, ačkoli lze například z existujících publikací doložit, že s ním badatelé pracují, a v databázi Ústavu pro českou literaturu AV ČR existuje již 585 záznamů⁹ jednotlivých textů napříč lety 1954–1989 s určením jejich žánru, podrobnou anotací a u některých s identifikací pseudonymů či grafonymů.¹⁰ Naopak v on-line *Slovníku české literatury po roce 1945* spravovaném tímto Ústavem námi zkoumaný *Nový život* samostatné heslo zatím nemá.¹¹

Mnoho informací čerpáme ze samotného *Nového života*, zejména z výročních vzpomínkových článků.¹² V sekundární literatuře nacházíme doposud nejrozsáhlejší a nejpodrobnější text věnovaný *Novému životu* v publikaci Vojtěcha Novotného *Teologie ve stínu: prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*,¹³ jež stručně pojednává o dějinách periodika, zejména vývoji v prvních letech, o obsahu a redakci, cenné jsou rovněž zdroje, z kterých autor čerpal.¹⁴ Základní údaje a jména redaktorů, pracovníků administrace i autorů textů přináší publikace věnovaná exilové publikační činnosti *Exilová periodika: katalog periodik českého a slovenského exilu a krajaňských tisků vydávaných po roce 1945*.¹⁵ Přímá soudobá

⁹ Databáze *Bibliografie exilu*, do pole Zdroj nutno zadat *Nový život* [2015-05-02]. <<http://isis.ucl.cas.cz/index.jsp?form=cle>>.

¹⁰ Porovnáním záznamů s naším bibliografickým soupisem se nám však nepodařilo objasnit vznik právě těchto záznamů, nejedná se např. ani o pokrytí všech článků určitého autora, ani pouze o články z určité části nebo rubriky *Nového života*, ani o vyhraněný žánr textů.

¹¹ Heslo *Nový život* náleží *Novému životu: Měsíčníku Svazu československých spisovatelů* [2015-05-02]. <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=168&chl=Nov%C3%BD+%C5%BEivot+>>>.

¹² Jejich seznam uvádíme v Příloze 1.

¹³ Novotný, Vojtěch. *Teologie ve stínu: prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007, s. 131–136.

¹⁴ Je zde jen drobná nepřesnost, pravděpodobně díky tomu, že autor neměl k přímé excerpci k dispozici prvních pět ročníků *Nového života* / *Věstníku*, jak píše v pozn. č. 340, s. 132. Na s. 133 je uvedeno, že byl *Věstník Cyrilometodějské ligy akademické* přejmenován na *Nový život* v lednu 1950, což je pravda, a že autorem úvodníku prvního dvojčísla byl Alexander Heidler. Dvojčíslu s tímto obsahem ve skutečnosti vyšlo až v roce 1951.

¹⁵ Formanová, Lucie – Gruntorád, Jiří – Příbáň, Michal. *Exilová periodika: katalog periodik českého a slovenského exilu a krajaňských tisků vydávaných po roce 1945*. Praha: Ježek, 1999. Zmíněn také v Zach, Aleš. *Kníha a český exil 1949-1990: bibliografický slovník nakladatelství, vydavatelství a edic*.

svědectví o *Novém životě* lze čerpat z listů pro české římskokatolické kněze v exilu zvaných *Vinculum*.¹⁶ *Nový život* je zmiňován v různých biografiích a rozhovorech s pamětníky, které o něm samotným další informace nepřinášejí, vyjma několika, které pojednávají o vedoucích postavách *Nového života*.¹⁷ Spolu se studii či sborníky věnujícími se fenoménu exilu jsou však bohatým zdrojem informací pro kontextualizaci *Nového života*.

Rozsah periodika *Nový život* nám prozatím neumožnil prezentaci anotovaného soupisu všech textů a provedení jejich podrobné analýzy. Předkládáme tedy zatím úplný bibliografický soupis textů *Nového života* doplněný o úvodní studii shrnující základní informace o tomto periodiku.¹⁸

První kapitola je věnována obsahu periodika: hlavním částem, jednotlivým rubrikám a seriálům a samostatně tzv. krásné literatuře. V druhé kapitole popisujeme technické parametry *Nového života*. Třetí kapitola pojednává o institucionálním zázemí periodika, redakci i administraci a o autorech příspěvků. Vzhledem k jejich počtu se na základě stanovených kritérií věnujeme jen některým z nich. Ve čtvrté kapitole podrobně popisujeme náš postup při sestavování bibliografického soupisu a ozřejmujeme některé odchylky od zavedených pravidel. Vlastní bibliografický soupis je volně k dispozici ke čtení i ke stažení na webových stránkách Nakladatelství Karolinum jako nedílná součást této publikace.

Vzhledem k tomu, že jsme kvůli rozsahu nepodrobovali zkoumání oblasti přesné početní analýze, pracujeme často s přidavnými jmény vyjadřujícími kvantitu v poměru k celku (hodně, málo, zřídka, převážně apod.), pokud není výslovně uvedeno jinak, je oním celkem všech třiapadesát ročníků *Nového života*.

Praha: Torst, 1995, a Knopp, František, ed. *Česká literatura v exilu 1948–1989: bibliografie*. Praha: Makropulos, 1996.

¹⁶ Formanová, Lucie – Gruntorád, Jiří – Přibáň, Michal. *Exilová periodika*, s. 91. *Vinculum* je dostupné on-line [2015-05-23]. <www.scripturn.cz/vinculum/>. Soupis textů týkajících se *Nového života* přikládáme v Příloze 4.

¹⁷ Zejména Kocourek, Milan. *45 let krajanské farnosti v Londýně: pamětník P. Jan Lang SJ*. Londýn: [s.n.], 1994; Doležal, Miloš. *Proti zlému krompáč a lopata*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. (Rozhovory). Roma, mia patria, rozhovor s Petrem Ovečkou, s. 151–159; Ovečka, Petr – Havlíček, Petr. Dobrodružství s Kristem: [rozhovor]. *Jezuité* 2005, č. 6, s. 6–9; Přibáň, Michal, ed. *Promiňte tu čmáraninu: korespondence Ladislava Radimského a Karla Vrány o exulantství, literatuře, historii a filozofii*. Praha: Knihovna Libri prohibiti, 2015; Ambros, Pavel. *Velehrad na křížovkách evropských dějin*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2016, s. 144–151.

¹⁸ Anotovaný soupis zpracoval např. pro revue *Skutečnost* Prečan, Vilém, ed. *Hluboká stopa: nezávislá revue Skutečnost 1949–1953*. Praha: Československé dokumentační středisko, 2008. (Dokumentace československého exilu 1948–1989, sv. 3). Obdivuhodně rozsáhlou obsahovou analýzu provedl Dušan Havlíček: Havlíček, Dušan. *Listy v exilu: obsahová analýza časopisu Listy, který v letech 1971 až 1989 vydával v Římě Jiří Pelikán*. Olomouc: Burian a Tichák, 2008.

Nový život, náš *Nový život* přestane vycházet. Znal jsem ho od jeho prvního čísla, žil jsem tím, o čem psal, patřil jsem k čtenářské rodině, kterou vytvořil. V duchu vidím jeho londýnské zakladatele, pracovníky Cyrilometodějské ligy a Křesťanské akademie, české jezuity v Římě a salesiánské pracovníky v Českém náboženském středisku Velehrad, redaktory a četné příspěvatele, a vůbec všechny, kdo se jakýmkoli způsobem na tvoření a vydávání *Nového života* podíleli – kolik to bylo nadšení, práce a obětí! Schválně tu neudávám žádné jméno, protože řada spolupracovníků byla tak veliká, že ji dnes umí sestavit už jen sám Pán Bůh. Pamatuji se, jak mě překvapilo, když jsem po návratu do vlasti zjistil, že je tu zcela běžné brát za překlady textů pro katolický tisk peníze. Něco takového dobrovolníky kolem *Nového života* nikdy nenapadlo. Ta čísla našeho časopisu byla tvořena s vědomím, že je to daň exilu pro církve doma, že ten čas, vyšetřený z osobního volna je vkladem do pokladu, který si získávala naše církve svým utrpením.

Nyní tedy přestane Nový život vycházet. Je to smutné, ale muselo k tomu dojít. Časopis pro exil nemá místo v době poexilové. Dnes by mu už málokdo rozuměl, po odchodu jeho posledního redaktora by se už ani nenašel někdo, kdo by ho mohl vést v tom duchu, z kterého vzešel. Střídání generací je nutné a oživující, staří musejí umět odejít. Těch třiapadesát ročníků tu však zůstává jako pomník, že v novodobých letech temna tu byli křesťané, kteří i za cenu ztráty domova chtěli své vlasti sloužit, že tu byli nejen emigranti, ale i skuteční exulanti.

Dnes je ještě příliš brzo, aby bylo možné objektivně posoudit jejich přínos. Ponechme to Bohu a dějinám. Jsem však přesvědčen, že výtisky *Nového života*, které se podařilo zachránit pro různé knihovny, poslouží nestranným historikům k tomu, aby si o našem exilu učinili objektivnější obraz. *Snad nám svatý Pavel odpustí, vpišeme-li na poslední stránku posledního čísla Nového života jeho slova: „Dobrý boj jsem skončil, víru jsem uchoval.“ Za to buď Bohu dík!*

*Jaroslav Škarvada
kdysi biskup českých exulantů*

1. Obsah periodika *Nový život*

Z programových prohlášení a ze vzpomínkových textů postupně uveřejňovaných k významným jubileím *Nového života* lze vyčíst tři cíle, k nimž měl volený obsah sloužit: *informovat*, ale především *sjednocovat* a *formovat*.

Českoslovenští exulanti ve většině případů odcházeli nejdříve do uprchlických táborů v Německu, z nichž směřovali dále do Velké Británie, Francie, Itálie a do Spojených států či Kanady a do Austrálie. *Nový život* byl postupně zasílán do všech těchto míst a „přinášel zpravodajství o činnosti v exilu, ale také o tom, co se dělo u nás doma, jak byla Církev pronásledována a jak hrdinně si počínali biskupové, zvl. arcibiskup pražský Josef Beran.“¹⁹ Díky tomu je dnes rubrika *Stalo se* cenným historickým pramenem k nejrůznějším událostem napříč všemi kontinenty, kde se krajanské obce nacházely.²⁰

Nový život byl však zejména nástrojem tzv. tiskového apoštolátu a hlavním komunikačním médiem katolické akce *Cyrlometodějské ligy*, z čehož vyplývalo jeho primární poslání: *sjednocovat* katolicky věřící exulanty – překonávat rozdíly materiální, společenské i názorově politické, a především *přispívat k obnově a prohlubování duchovního života jednotlivců i skupin* (formace). Tyto cíle poprvé explicitně shrnuje autor podepsaný jako „Pavel“ na prvních dvou stranách prvního tištěného čísla *Nového života* (01–02/1951) a další souhrnné texty je v průběhu let potvrzují. Autor také nově vyzývá všechny krajany ke spolupráci na tvorbě obsahu *Nového života*, který je „jediným tiskem českých katolíků, kteří pokládají svůj pobyt v exilu za dočasné hostování“, a v němž „máme všichni

¹⁹ Lang, Jan. K 45. Londýnskému výročí. *Nový život* 1994, roč. 46, č. 3, s. 43–44.

²⁰ Stručný popis obsahu viz Škarvada, Jaroslav. Padesát let *Nového života*. *Nový život* 1998, roč. 50, č. 1–2, s. 5–6.